

Forsøk med ny ansvarsdeling mellom stat og kommune på barnevernområdet – invitasjon til å søke om deltakelse

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet inviterer landets kommuner til å søke om å delta i forsøk med ny ansvarsdeling mellom stat og kommune på barnevernområdet.

Regjeringen ønsker å prøve ut endringer i ansvarsdelingen mellom stat og kommune på barnevernområdet gjennom forsøk i et mindre antall kommuner. Hovedformålet med ny oppgave- og ansvarsfordeling er et bedre barnevern hvor flere barn får rett hjelp til rett tid.

I forsøket vil kommunene bli gitt et økt ansvar for oppgaver og tiltak på barnevernområdet, samt økt finansieringsansvar for tiltakene. Innholdet i forsøket er nærmere beskrevet nedenfor.

Departementet har hatt forslag til Forskrift om forsøk med ny ansvarsfordeling i barnevernet på høring. Forskriften med merknader, revidert etter høringen, følger som eget vedlegg. Forskriften må vedtas av kommunestyret i kommuner som ønsker å delta i forsøket.

Kommuner som er interessert i å delta bes sende søknad til departementet innen 1. september 2015. Informasjon om vurderingskriterier for utvelgelse av forsøkskommuner og krav til søknaden er beskrevet nedenfor.

1. Bakgrunn og hovedformål med forsøk

Regjeringen erkjenner at det er utfordringer i barnevernet i dag. Ansvar for barnevernet er delt mellom stat og kommune. Noen av utfordringene i dagens barnevern kan skyldes hvordan barnevernet er organisert. Regjeringen ønsker at kommunene skal få et større faglig og økonomisk ansvar for barnevernet. Nærhet og bred kjennskap til det enkelte barn er viktig for å kunne sørge for at barnet får rett tiltak til rett tid. Med økt ansvar vil kommunene være i stand til å se flere tjenester, som

skole, helse og barnevern, i sammenheng. Dette skaper gode forutsetninger for tidlig innsats, og kan forebygge mer inngripende og kostbare tiltak, som plassering utenfor hjemmet.

I regjeringsplattformen¹ fremgår det at regjeringen vil:

- Gi kommunene rett til fritt å velge barnevernstiltak, etter en vurdering av kvalitet, pris og hva som gir best hjelp til det enkelte barn, uavhengig av hvem som leverer tiltaket
- At kommuner med nødvendig kompetanse kan gis et helhetlig faglig og økonomisk ansvar for barnevernstjenesten

Overføring av oppgaver og ansvar på barnevernområdet må sees i sammenheng med kommunereformen. En ny kommunestruktur vil kunne gi større barneverntjenester med bedre forutsetninger for å kunne ivareta et mer helhetlig ansvar.

Før endringer innføres i hele landet, er det hensiktsmessig at ny ansvarsdeling prøves ut i noen kommuner. Hovedformålet med forsøket er å innhente erfaringer og kunnskap som kan bidra til gode endringsprosesser i en nasjonal strukturreform for barnevernet. Følgeevaluering vil gjøre det mulig å trekke ut viktige erfaringer underveis i arbeidet, blant annet om hvordan kommunene omstiller seg ved økt ansvar.

Forsøkskommunene må ta høyde for at det kan forekomme endringer i rammevilkårene når strukturendringer for barnevernet skal settes i verk nasjonalt.

2. Dagens ansvarsdeling mellom stat og kommune

Det faglige og økonomiske ansvaret for barnevernet er i dag delt mellom statlig og kommunalt nivå.

Barnevernet i Norge er i all hovedsak kommunalt. Kommunene har ansvar for å utføre de oppgaver som etter barnevernloven ikke er lagt til et statlig organ. Ansvaret omfatter blant annet å:

- foreta undersøkelser/utredninger/kartlegginger av barnet og barnets situasjon
- gi råd og veiledning
- treffe vedtak om frivillige hjelpetiltak og midlertidige akuttvedtak
- forberede tvangssaker for behandling i fylkesnemnda
- iverksette og følge opp barn i tiltak, også når de er plassert utenfor hjemmet

Barne- ungdoms- og familieetaten (Bufetat) skal bistå den kommunale barneverntjenesten med plassering av barn utenfor hjemmet. Bufetat har et helhetlig ansvar for at det til enhver tid finnes et tilgjengelig og tilstrekkelig differensiert fosterhjems- og institusjonstilbud. Bufetat har ansvaret for å:

¹ Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet, Sundvollen 7. oktober 2013, <http://www.regjeringen.no/pages/38500565/plattform.pdf>.

- etablere og drifte institusjoner, samt å godkjenne og kjøpe private institusjonsplasser
- rekruttere fosterhjem
- sørge for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning

3. Innhold i forsøket

Endringer i oppgave- og finansieringsansvaret

Nedenfor foretas en gjennomgang av hovedlinjene i forsøket. Endringer i ansvarsdelingen som følger av forsøket er nærmere beskrevet i vedlagte forskrift med merknader.

Viktige faktorer som endres i forsøket, er ansvarsfordelingen mellom stat og kommune med hensyn til ansvar for tilgjengelig kapasitet i tiltaksapparatet, tiltaksvalg og finansiering. Større beslutningsmyndighet over tiltaksvalget følges i utgangspunktet av større finansieringsansvar.

Forskriftsendringene som følger av forsøket gjelder for eksisterende barneverntiltak, i tillegg til tiltak som vedtas og iverksettes etter at forsøket trer i kraft.

Hjelpetiltak i hjemmet

I forsøket gis kommunene fullt faglig og økonomisk ansvar for alle hjelpetiltak. Ansvaret omfatter også de spesialiserte hjelpetiltakene som Bufetat tilbyr. Under forsøket kan deltakende kommuner benytte Bufetats tilbud mot full pris.

Sentre for foreldre og barn

Forsøkskommunene skal betale full pris ved bruk av sentre for foreldre og barn. Forsøkskommunene velger selv blant tilgjengelige plasser.

Fosterhjemstilbudet

Forsøkskommunene overtar det helhetlige faglige og økonomiske ansvaret på fosterhjemsområdet. Dette innebærer at forsøkskommunene overtar ansvaret for rekruttering, nødvendig opplæring og generell veiledning av fosterhjem. Forsøkskommunene overtar også det økonomiske ansvaret for fosterhjemmene. Refusjonsordningen knyttet til utgifter til forsterkingstiltak oppheves for forsøkskommunene. For akutt plasseringer i beredskapshjem foreslås en egen ansvarsfordeling, se nedenfor under avsnittet om beredskapshjem og akuttinstitusjoner.

Omsorgsplasseringer

Forsøkskommunene velger institusjonsplass og har ansvar for at barnet får tilbud om en plass som ivaretar barnets behov for forsvarlig omsorg. Forsøkskommunene skal ha fullt finansieringsansvar for plasseringer etter bvl. §§ 4-4, 4-8 og 4-12, og skal velge plass for det enkelte barn, uavhengig av om tiltaket er offentlig eller privat.

Bufetats plikt til å bistå kommunen ved omsorgsplasseringer i institusjon, er i forsøket betinget av at det er inngått en bistandsavtale mellom kommunen og Bufetat. En slik bistandsavtale er begrunnet i behovet for tydelige ansvarsforhold og forutsigbarhet for forsøkskommunene og Bufetat. Forsøkskommunene står fritt til å velge om de vil inngå bistandsavtale.

Dersom forsøkskommunen velger å inngå bistandsavtale, skal Bufetat ivareta ansvaret for at det finnes et forsvarlig og differensiert institusjonstilbud som dekker kommunens etterspørsel.

Innholdet i en bistandsavtale – kommunens plikter

Avtalen skal inneholde forsøkskommunens anslag over forventet etterspørsel etter institusjonsplasser. Kommunen må videre forplikte seg til ikke å foreta egne kjøp av private institusjonsplasser i avtaleperioden. Forsøkskommunene kan imidlertid bygge opp egne institusjoner. Forsøkskommuner med avtale skal så langt det er mulig holde Bufetat orientert om omfanget av kommunale plasser samt om planer for å etablere slike. Kommunen kan velge mellom tilgjengelige statlige og private institusjonsplasser som inngår i Bufetats tilbud og betaler full pris for tiltak.

Bufetats plikter overfor en kommune som inngår avtale

Bufetat har plikt til å bistå forsøkskommuner som har inngått bistandsavtale. Bufetat skal gi kommunen oversikt over det samlede institusjonstilbudet, rådggi kommunen om institusjonsvalg og sørge for at institusjonstilbudet inneholder tilbud som er egnet for det enkelte barnet.

Avtalens varighet – fleksibilitet for kommunen

Bistandsavtale kan inngås når som helst i forsøksperioden, og kan omfatte hele eller deler av forsøksperioden. Avtalen kan sies opp etter en fastsatt oppsigelsestid på seks måneder. Avtalen kan gjelde for både omsorgsplasseringer og akutt plasseringer, eller for bare ett av områdene.

Forsøkskommuner uten bistandsavtale

Forsøkskommuner som ikke inngår bistandsavtale har selv ansvaret for at det finnes et forsvarlig og differensiert institusjonstilbud som dekker kommunens behov. Kommunen kan bygge opp egne institusjoner eller foreta egne kjøp av private institusjonsplasser utenfor Bufetats avtaler. Forsøkskommunen kan likevel henvende seg til Bufetat og be om bistand. Bufetat har da ingen plikt til å tilby en egnet plass, men kommunen kan tilbys eventuelle tilgjengelige plasser. Bufetat har heller ikke plikt til å gi nærmere råd og veiledning ved institusjonsplassering. Ved bruk av Bufetats tilbud gjelder samme pris som for kommuner med bistandsavtale.

Behandlingsinstitusjoner (atferd og rus)

I forsøket beholder Bufetat inntaksansvaret ved atferds- og rus plasseringer etter bvl. §§ 4-24 og 4-26, bl.a. gjennom ansvar for særskilt kartlegging av barn opp mot institusjonsplasseringer. Bufetat skal gi kommunen mulighet til å velge mellom tilgjengelige tiltak som oppfyller de faglige kravene som stilles til den enkelte plasseringen. Forsøkskommunene skal ikke betale full pris ved plasseringer etter atferdsbestemmelsene, men betale en egenandel som utgjør om lag halvparten av

utgiftene til tiltaksplassen.

Begrensningen i forsøkskommunenes valgfrihet er faglig begrunnet. Barnevernloven stiller store krav til egnetheten av tiltaket som tilbys ved plasseringer begrunnet i atferds- eller rusproblematikk. Differensiering av målgrupper blant ungdom med rus- og atferdsproblemer skal blant annet forhindre at ungdommer som plasseres i institusjon, påvirker hverandre i negativ retning. Det er få plasseringer i barnevernets atferds- og rusinstitusjoner, og det er ofte behov for spesialtilpassede løsninger ("skreddersøm") for den enkelte ungdom. Plasseringer etter atferdsbestemmelsene krever høy og spesialisert kompetanse.

Beredskapshjem og akuttinstitusjoner

Forsøkskommunen vil som i dag ha ansvaret for å fange opp barn som har behov for akutttiltak. Kommunen skal avgjøre om barnet har behov for beredskapshjem eller akuttinstitusjon, og om behovet kan løses gjennom kommunale akutttiltak.

Barneverntjenesten skal, som i dag, alltid vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan brukes som beredskapshjem.

På samme måte som ved omsorgsplasseringer er Bufetats plikt til å bistå kommunen ved akutt-plasseringer, betinget av bistandsavtale med forsøkskommunen (se over for nærmere detaljer om bistandsavtalene). Dersom kommunen velger å inngå bistandsavtale med Bufetat vil forsøkskommunene ikke ha ansvar for at det finnes et forsvarlig akutttilbud. Dette ansvaret vil, med slik avtale, ivaretas av Bufetat. Bufetat plikter da å gi kommunene mulighet til å velge mellom tilgjengelige akutttiltak som oppfyller de faglige kravene som Bufetat stiller til plasseringen.

Dersom forsøkskommunen ikke inngår bistandsavtale, vil forsøkskommunen selv rekruttere beredskapshjem, foreta egne kjøp av private tiltaksplasser eller basere seg på kommunale tiltak. Forsøkskommunen vil også ha mulighet til å henvende seg til Bufetat for å finne et egnet statlig eller privat akutttiltak, men Bufetat vil da ikke ha plikt til å tilby dette. Dette innebærer at det er forsøkskommunen som har ansvaret for å velge et akutttiltak som ivaretar barnets behov for forsvarlig omsorg.

Bufetats plikt til å bistå ved akutte atferdsplasseringer etter bvl. § 4-25, gjelder imidlertid uavhengig av om bistandsavtale er inngått.

Forsøkskommunenes betalingsansvar følger de samme reglene som i forsøket for øvrig, det vil si at forsøkskommunene som hovedregel betaler full pris for tiltaket, men lavere egenandel ved akutt-plasseringer i atferdsinstitusjon.

Unntak fra forsøket

Barneverntiltak for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger omfattes ikke av forsøket. Forsøkskommunene skal dermed betale det samme som kommuner utenfor forsøket for barneverntiltak til denne gruppen. Bakgrunnen er sammenhengen med dagens refusjonsordning der staten dekker 80 prosent av utgiftene til kommunale barneverntiltak for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger jf. rundskriv Q-05/2015.

Økonomisk kompensasjon i forsøket

Forsøkskommunene kompenseres for økt oppgave- og finansieringsansvar gjennom en økning i rammetilskuddet. Denne økningen beregnes med utgangspunkt i hvor mye Bufetat i dag bruker på de oppgavene som overføres til kommunene under forsøket. I 2015 utgjør dette 4 - 4,5 mrd. kroner. Kommuner som deltar i forsøk vil få overført en andel av dette beløpet. Andelen beregnes ut fra kostnadsnøkkelen for barnevern, som består av antall innbyggere 0–15 år med enslig forsørger², antall innbyggere 0–22 år, og andel fattige^{3,4}.

Forsøkskommunene vil altså ikke bli kompensert ut i fra hvilke kostnader de har hatt til barnevern i foregående år. Kommunene vil imidlertid få en ekstra kompensasjon, utover beløpet som tilsvarende Bufetats utgifter. Denne kompensasjonen gis for at kommunene skal kunne bygge opp nødvendig administrasjon og kompetanse i forbindelse med forsøket og evalueringen av dette. Utover dette vil kommunene få særskilte midler til oppbygging av tiltak som kan forebygge at barn må plasseres utenfor hjemmet og kompetanseheving knyttet til dette. Departementet vil kunne gi mer konkret informasjon om overføringene til den enkelte kommune, når forsøkskommunene er valgt ut og statsbudsjettet for 2016 er vedtatt av Stortinget.

Forsøkskommunene vil kunne kjøpe tjenester og tiltak fra Bufetat og skal betale en pris som dekker Bufetats reelle utgifter til tiltaket/tjenesten. Prisene i tabellen representerer veiledende gjennomsnittspriser for ulike tjenester og tiltak Bufetat vil tilby kommunene. Dagpriser for tiltak er gjennomsnittlige dagpriser uavhengig av eieform. Den reelle prisen kommunene skal betale for eksempelvis fosterhjem eller institusjonsplasser, vil imidlertid avhenge av hvilket konkret tiltak kommunene velger å benytte seg av. Merk at det økte betalingsansvaret også gjelder tiltak som er iverksatt før forsøket trer i kraft:

Tjeneste/tiltak	Pris
MST	1 600 kr/dag
PMTO	530 kr/dag
FFT	900 kr/dag
Andre hjelpetiltak	430 kr/dag
Senter for foreldre og barn	7 700 kr/dag
PRIDE-kurs	32 000 kr/deltager
PRIDE-lederkurs	10 500 kr/deltager
Familiehjem (eksisterende plasseringer)	3 400 kr/dag
Beredskapshjem	3 400 kr/dag
Akuttinstitusjon	12 000 kr/dag
Omsorgsinstitusjon	9 000 kr/dag
Behandlingsinstitusjon (unntatt	5 300 kr/dag

² Enslige forsørgere blir beregnet på grunnlag av mottakere av barnetrygd med utvidet stønad.

³ For definisjon se side 274 i Grønt hefte for 2015:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/komm/grontheft/gront_hefte_2015_ny.pdf

⁴ De tre kriteriene vektet henholdsvis 0,3590, 0,4485 og 0,1926.

MultifunC)	
MultifunC-institusjon	10 600kr/dag

Forsøkets varighet

Med forbehold om mulige forsinkelser tas det sikte på at forsøket starter opp **1. april 2016**. I utgangspunktet vil forsøket vare i fire år, eller til lovendringer om endrede ansvarsforhold mellom stat og kommune på barnevernområdet settes i kraft i alle landets kommuner. Regjeringen vil legge frem en lovproposisjon om endringer barnevernloven i løpet av denne stortingsperioden. Det tas sikte på at lovendringer på barnevernområdet settes i verk samtidig som kommunereformen iverksettes. Merk at fremtidige endringer i ansvarsdelingen mellom stat og kommune kan avvike fra ansvarsdelingen som prøves ut gjennom forsøket.

Evaluering

Departementet forutsetter at kommunen selv evaluerer forsøket (jf. forskrift og krav til søknaden). Departementet vil i tillegg legge opp til en egen følgeevaluering av forsøksordningen, og forsøkskommunene må derfor være forberedt på å bidra slik at evaluator får de nødvendige opplysninger, data osv.

Tilsyn

Fylkesmannen skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter etter barnevernloven. I forsøksperioden skal fylkesmannen føre tilsyn med at forsøkskommunene utfører de oppgaver de er pålagt etter barnevernloven og forskriften for forsøksvirksomheten.

4. Vurderingskriterier for søknadene

Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet har besluttet at forsøkene gjennomføres i et mindre antall av landets kommuner, hvorav minst en stor (over 100 000 innbyggere) og en mindre stor (15 -20 000 innbyggere) kommune. For å kunne søke om forsøk må kommunen minimum ha en befolkning på 15 000 innbyggere.

Ved behandling av søknader om deltakelse i forsøk vil det legges vekt på om kommunene har nødvendig kompetanse, kapasitet og ressurser til å ivareta et økt oppgave- og finansieringsansvar for barnevernet. Det vil også vurderes positivt at kommunen driver et godt forebyggende og tverretattlig arbeid. Under beskrives vurderingskriteriene for utvelgelse nærmere. Departementet understreker at det vil foretas en helhetlig vurdering av søknadene, og at kriteriene som beskrives her ikke er absolutte. En kommune som ikke oppfyller alle kriteriene, er dermed ikke diskvalifisert fra å delta.

Vurderingskriterier for utvalg av forsøkskommuner

1. Kommunen har god måloppnåelse med hensyn til sentrale krav i barnevernloven (for eksempel fristoversittelser ved gjennomføring av undersøkelser, kravene til tiltaksplan ved hjelpetiltak, jf. bvl. § 4-5, krav til omsorgsplan, jf. bvl. § 4-15, tilsyn

med barn som er plassert i fosterhjem, jf. bvl. § 6-3, ivaretagelse av barns medvirkning, jf. bvl. § 6-3)

2. Kommunen har god bemanning i barneverntjenesten, sett i forhold til antall meldinger, undersøkelser og barn med tiltak
3. Kommunens netto driftsutgifter til barnevern, per barn i barnevernet
4. Kommunen kan dokumentere at de driver et godt forebyggende og tverretatlig arbeid
5. Kommunen gir en god beskrivelse av hvordan de vil organisere forsøket
6. En helhetsvurdering der både kommunenes kompetanse, kapasitet, tverretatlige arbeid, størrelse, sammensetning samt kostnadsvurdering vektlegges.

Kommunene som søker vil bli vurdert ut ifra hvordan de samlet sett forholder seg til kriteriene 1 - 5. Det sjette kriteriet innebærer at det vil bli foretatt en helhetsvurdering av hvordan sammensetningen av forsøkskommuner vil påvirke bl.a. det nasjonale tilbudet til Bufetat. Det er viktig at tilpasninger i Bufetat som følge av forsøket kan gjennomføres uten negative konsekvenser for tilbudet til barn og unge. Variasjon i kommunenes størrelse er viktig for å gi et godt evalueringsgrunnlag, og vil også inngå i helhetsvurderingen.

I vurderingen av søknader vil tidligere års tall fra kommunenes halvårsrapportering og KOSTRA benyttes.

5. Søknad

Kommuner må vedta forskriften om forsøk med økt oppgave- og finansieringsansvar for barnevernet for å kunne delta i forsøket, jf. forsøksloven § 5 andre ledd. Dersom et interkommunalt barnevernsamarbeid søker om å delta i forsøket, må forskriften og søknaden være forankret i alle kommunene som inngår i samarbeidet. Forskriften skal regulere avvik fra gjeldende lover og forskrifter om oppgavefordelingen mellom stat og kommune på barnevernområdet, jf. forsøksloven, § 5. Forskrift om forsøk følger som vedlegg.

Krav til søknaden

Følgende krav gjelder for innholdet i søknaden:

- Søknaden må inneholde en beskrivelse av hvordan kommunen ser for seg å ivareta det økte ansvaret som skisseres i denne kunngjøringen. Kommunen må beskrive hvordan den vil organisere seg administrativt for å ivareta økt ansvar. Dette gjelder for eksempel organisering av arbeidet knyttet til rekruttering, veiledning og opplæring av fosterforeldre.
- Søknaden må inneholde en kort beskrivelse av hvordan barns medvirkning ivaretas i behandlingen av saker (jf. vurderingskriterium 1)
- Søknaden må inneholde en beskrivelse av kommunens forebyggende og tverretatlige arbeid på barnevernområdet (jf. vurderingskriterium 4). Denne beskrivelsen skal være på maksimum tre sider.

- Søknaden bør redegjøre for et opplegg for egnevaluering av forsøket.
- Søknaden må forankres politisk i kommunestyret.

Søknadsfrist for deltakelse i forsøk er **1. september 2015**. Politisk vedtatt søknad og forskrift kan ettersendes innen 1. oktober 2015.

Søknader vil bli behandlet av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i samarbeid med Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. Vi gjør oppmerksom på at kommuner som søker ikke har anledning til å klage på utvelgelsen.

Vi ber om at kommunens kontaktperson (med e-postadresse) for forsøket oppgis i søknaden.

Søknad sendes til:

postmottak@bld.dep.no

og

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Akersgata 59
0180 Oslo
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Merk konvolutt: Forsøk med ny ansvarsdeling i barnevernet

Ved spørsmål, ta kontakt med: Solveig Valseth, telefon 22 24 25 82 eller mobiltelefon 402 11 230, alternativt forværelset til Barnevernsavdelingen, telefon 22 24 25 03